

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

KONYA KİTABI XVIII

KONYA VAKIFLARI

I. CİLT

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

KONYA KİTABI XVIII

KONYA VAKIFLARI

Editörler

Prof. Dr. Caner ARABACI

Prof. Dr. Nesimi YAZICI

Prof. Dr. İsmail KIVRIM

Doç. Dr. Ahmet AKMAN

Doç. Dr. Mustafa AKKUŞ

KONYA - 2021

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

KONYA KİTABI XVIII

İMTİYAZ SAHİBİ

Konya Ticaret Odası Adına
Yönetim Kurulu Başkanı
Selçuk ÖZTÜRK

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Özhan SAY

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Mustafa AKGÖL

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Caner ARABACI
Prof. Dr. Nesimi YAZICI
Prof. Dr. İsmail KIVRIM
Doç. Dr. Ahmet AKMAN
Doç. Dr. Mustafa AKKUŞ

YAYIN KURULU

Abdullah ACIBADEM
Arif AYYILDIZ
Mustafa KARAMERCAN
Salih ÖZKAN
Teoman YILMAZ

BU SAYIYA KATKIDA BULUNAN

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ayşe Dudu KUŞÇU
Prof. Dr. Caner ARABACI
Prof. Dr. İsmail KIVRIM
Prof. Dr. İzzet SAK
Prof. Dr. Mehmet Ali HACIGÖKMEN
Prof. Dr. Mustafa GÜLER
Prof. Dr. Nesimi YAZICI
Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ
Doç. Dr. Ahmet AKMAN
Doç. Dr. Hasan Ali POLAT
Doç. Dr. Mehmet KUTLU
Doç. Dr. Mustafa AKKUŞ
Doç. Dr. Yahya BAŞKAN
Doç. Dr. Yakup KAYA
Doç. Dr. Zehra ODABAŞI
Dr. Öğr. Üyesi Sami AĞAOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Şükriye Pınar ÖZYALVAÇ
Dr. Öğr. Üyesi Ümit ESER
Dr. Nazif ÖZTÜRK
Bekir ŞAHİN
Mevlüt ÇAM

GÖRSEL SANAT YÖNETMENİ

M. Fatih ÖZSOY

GRAFİK TASARIM

ÇİZGİ MEDYA • Mehmet ÇAKIR
Telefon : 0 507 443 81 07

KAPAK MİNYATÜRÜ

M. Fatih ÖZSOY

İLETİŞİM ADRESİ

KONYA TİCARET ODASI

Vatan Caddesi No.: 1 • Selçuklu/KONYA
www.kto.org.tr
Tel: 0332 221 52 52 • Faks: 0332 353 05 46

BASKI-CİLT

Anadolu Ofset – İbrahim GÜVENÇ
Matbaacılar Sitesi Muhabir Caddesi
6. Blok No: 13 • Karatay/KONYA
Telefon: 0332 342 01 60 (pbx) • 0332 342 03 76
www.anadolumatbaa42.com • anadolumatbaa42@hotmail.com
Matbaa Sertifika No: 51489

BASIM TARİHİ

ARALIK 2021

ISBN: 978-605-137-864-0

- Kitabın her hakkı Konya Ticaret Odası'na aittir.
- Kitapta yayınlanan yazılar, kaynak gösterilerek alınabilir.
- Makalelerdeki görüş, düşünceler, görseller ve bilimsel materyallerin hukuki sorumlulukları yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	8
SUNUŞ.....	12

I. CİLT

GİRİŞ

Ahmet AKMAN, Sosyal ve Hukuki Bir Kurum Olarak Vakıf	19
--	----

1. BÖLÜM

SELÇUKLU-BEYLİKLER

Mustafa AKKUŞ, Burak ÇELİK, Türkiye Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Dönemi Konya Vakıfları.	37
Zehra ODABAŞI, Emir Celâleddin Karatay ve Karatay Medresesi.	51
Mustafa AKKUŞ, Kadı İzzeddin'in Hayatı ve Konya'daki Vakıf Eserleri.	97
Faik Serdar ALÇIN, Şemseddin Altun-Aba ve Vakıf Eserleri.	109
Zehra ODABAŞI, Vezir Sâhib Ata Fahreddin Ali ve Konya'daki Vakıf Eserleri.	129
Zehra ODABAŞI, Emir Tâceddin Pervâne ve Tâcü'l-vezir Külliyesi	157
Osman ÖZTÜRK, Konya Hızır İlyas(lık) Zaviyesi Vakfıyesi.	171
Mehmet Ali HACIGÖKMEN, Konya'da Bir Danişmendli Hatunu ve Vakfıyesi: Raziye Devlet Hatun . . .	189
Ayşe Dudu KUŞÇU, Selçuklular Döneminde Konya'da Hatun/Kadın Vakıfları	201
Yahya BAŞKAN, Konya'da Karamanoğullarına Ait Vakıflar.	221
Mustafa AKKUŞ, Şükrü TAŞDELEN, Turgutoğlu Beylerinin Konya Vakıfları	243
Şükrü TAŞDELEN, Turgutoğulları Hatunlarının Konya Vakıfları	263
Osman ÖZTÜRK, Ahmet GÜMÜŞTOP, Anadolu Selçuklu ve Karamanoğulları Dönemi Konya Cami ve Mescid Vakıfları	283
Mehmet KUTLU, Selçuklu ve Beylikler Döneminde Konya Darüşşifa Vakıfları	301
Hatice ÇELİK, Selçuklu-Beylikler Dönemi Konya Çeşme ve Su Vakıfları	313
Büşra BAĞCI, Selçuklu ve Beylikler Dönemi Konya Zâviye Vakıfları	339
Şükrü TAŞDELEN, Türkiye Selçukluları ve Beylikler Dönemi Konya Türbe Vakıfları	363
Yusuf KÜÇÜKDAĞ, Konya'da Ahi Evran Zaviyesi Vakıfları	381
Mevlüt ÇAM, Mevlâna Celâleddin-i Rûmî (Celâliye) Vakıfları	389

SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİNDE KONYA DARÜŞŞİFA VAKIFLARI

Mehmet KUTLU*

ÖZET

Konya’da Selçuklu ve Beylikler Dönemine ait adlı iki önemli tıp kurumunun Maristan-ı Atik ve Alaeddin Darüşşifası var olduğu bilinmektedir. Bu iki önemli kurum ne yazık ki günümüze ulaşmamıştır. Ancak bu yapılara ait vakıf kayıtları ve daha sonraki dönemlere ait belgeler sayesinde Maristan-ı Atik ve Alaeddin Darüşşifası hakkında bilgilere sahip olunabilmektedir. Eldeki arşiv belgeleri ışığında Maristan-ı Atik ilk olarak 1113 tarihinde inşa edilmişse de banisi bilinmemektedir. Meydana gelen bir deprem sonucu yıkılan Maristan-ı Atik, Kadı İzzeddin tarafından 1254 yılında teşkil edilen yeni bir vakıfla yeniden faaliyete geçirilmiştir. Alaeddin Darüşşifası’nın ise inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Sultan I. Alaeddin Keykubad dönemine (1220-1237) tarihlenmektedir. Alaeddin Darüşşifasına ait vakfiye ya günümüze ulaşmamış ya da henüz bulunamamıştır. Ancak Osmanlı dönemine ait arşiv belgelerindeki ifadelerden Alaeddin Darüşşifasına hekimlerin tayinine dair bilgilerden hareketle uzun yıllar hizmet vermeyi sürdürmüş olduğu tespit edilebilmektedir. Beylikler Dönem’inde Konya’da inşa edilen her-

*Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-
Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Denizli
mehmetkutlu@pau.edu.tr,
ORCID ID: 0000-0002-3075-3965

hangi bir tıp kurumunun varlığına dair kesin bilgi ve bulgulara ulaşılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Ortaçağ Tıp Kurumları, Konya, Maristan-ı Atik, Alaeddin Darüşşifası

THE WAQFS OF DAR'AL-SHIFAS AT KONYA DURING THE PERIOD OF SELJUKS AND TURKMEN EMIRATES

ABSTRACT

It is well known that there are two medical institutions dating back to the Period of the Anatolian Seljuks and the Turkmen Emirates, which are called Maristan-ı Atik and Alaeddin Hospital. Unfortunately, these two prominent institutions have not survived. However, some limited information about Maristan-ı Atik and Alaeddin Dār al-shifā can be obtained from the waqf records. According to the waqf documents, Maristan-ı Atik was first built in 1113, but its patron remains unknown. Maristan-ı Atik, which was demolished as a result of an earthquake, was once rebuilt by Kadı İzzeddin with his endowments in 1254. Although the construction date of Alaeddin Dār al-shifā is uncertain, it is dated to the reign of Sultan Alaeddin Keykubad I (1220-1237). In fact, the waqfiyah of the Alaeddin Dār al-shifā either has not survived or has not been found yet. However, according to Ottoman archival documents regarding the appointment of physicians, it had continued to serve for many years. Nonetheless, it was not possible to obtain any precise information or findings regarding the existence of any medical institution built in Konya during the period of Turkmen Emirates.

Keywords: Medieval medical institutions, Konya, Maristan-ı Atik, Alaeddin Dār al-shifā

GİRİŞ

Türk-İslam Medeniyeti'nin gelişiminde vakıfların önemli bir yere sahip olduğunu günümüze

ulaşan veya ulaşamayan birçok ata yadigarı tarihi yapı hakkında yaptığımız araştırmalar dolayısıyla görmekteyiz. Vakıflar, vakfiye olarak adlandırılan kuruluş, amaç ve işlevleri hakkında bilgi veren belgelere sahip olmaları nedeniyle ait oldukları dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını anlamaya yardımcı olacak eşsiz bilgileri içermesi bakımından dikkate değer kaynaklar olarak kabul edilmektedir.

Konya, Anadolu Selçuklu Devleti'nin kuruluş başkenti İznik'in I. Haçlı Seferinde 1097 yılında kaybedilmesiyle yeri doldurulamaz bir başkentlik görevini üstlenmiştir. Bu şehir gerek Bizans ve Haçlılar gerekse Moğollarla mücadelelerle geçen oldukça zor ve çalkantılı iki asırlık bir dönemde Anadolu'nun Türk ve Müslüman ahalisinin umudu ve beklentilerinin yöneldiği bir merkez olmuştur. Bu durum Konya'nın bir Türk-İslam şehrine ve medeniyet merkezine dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Bu noktada Türk-İslam medeniyetine ait kurumların özellikle medreselerin ve dönemin tıp kurumları olan bimaristan veya darüşşifaların inşasının önemi yadsınamaz. Ne yazık ki Selçuklu başkentinde inşa edilen tıp kurumları günümüze ulaşamamıştır. Ancak günümüze ulaşamayan bu kurumlar hakkında vakıf kaynaklarından birtakım bilgilere ulaşmak mümkündür.

Konya'da Selçuklu döneminde inşa edildiği kabul edilen iki tıp kurumu bulunmaktadır. Bunlar Maristan-ı Atik ve Sultan Alaeddin Darüşşifalarıdır.¹ Maristan-ı Atik anlam olarak "eski bimaristan" anlamındadır ve bir yapı türünün yenisi inşa edilmesi nedeniyle böyle bir ifadeye gerek duyulmuştur. Bu ifadeden Konya'da Selçuklu döneminde en az iki darüşşifa inşa edildiği sonucuna ulaşmak mümkündür. Beylikler Dönemi'nde ise Anadolu Selçuklu darüşşifalarının faaliyetlerini sürdürmekte olmalarının yanı sıra Şadi Bey Darüş-

¹ Kutlu, 2017, 360-369.

şifası'nın inşa edildiği belirtilmektedir.² Ancak bu yapıya dair henüz herhangi bir belge ve bulguya rastlanmamıştır.

KONYA MARİSTAN-I ATİK DARÜŞŞİFASI

Maristan-ı Atik'in yeri kesin olarak bilinmemektedir ancak bazı yayınlarda günümüze ulaşmayan yapının konumu üzerine yapılan değerlendirmeler bulunmaktadır. İbrahim Hakkı Konyalı'ya göre, Maristan-ı Atik'in yeri "*Konya Kalesinin Ertaş ve Halka Beğüş Kapıları dışında, Musallada Gömeç Hatun Türbesinin bulunduğu yerle, Medrese mahallesi mescidi ve Kesikbaş Türbesinin yer aldığı alanda*" olmalıdır.³

Yapının ilk kuruluş vakfiyesi günümüze ulaşmamış veya henüz arşiv kayıtları arasında tespiti yapılamamıştır. Ancak 1254 tarihli Kadı İzzeddin'e ait maristan vakfiyesinde⁴ ilk vakfiyenin tarihi belirtilmektedir. Söz konusu vakfiyeye göre Maristan-ı Atik, 506/1113 yılında inşa edilmiştir⁵. Vakfiyedeki kuruluş tarihi 1 Şaban, 506 Hicri yıldır ve 21 Ocak 1113 Miladi yılına karşılık gelmektedir.⁶ Bu bilgiler ışığında Maristan-ı Atik'in Sultan Şehinşah (Melikşah) döneminde inşa edildiği söylenebilir. Ancak vakfiyede ilk banı adı verilmediği için doğrudan Sultan Melikşah tarafından yaptırıldığı çıkarımının⁷ yapılması doğru değildir.

Diğer taraftan İbrahim Hakkı Konyalı, Maristan-ı Atik'i II. Kılıçarslan dönemine tarihlen-dirmekte, Yusuf Küçükdağ ise Maristan-ı Atik'in Kamil Şahin tarafından okunan vakfiye tarihini

dikkate almamakta⁸ ve Evliya Çelebi'ye dayandırdığı bir rivayete göre Maristan-ı Atik'in II. Kılıçarslan tarafından yaptırıldığını ve 1155-1192 tarihleri arasında inşa edilmiş olması gerektiğini ifade etmektedir.⁹ Ayrıca Maristan-ı Atik'in büyük bir deprem sonucu yıkıldığı ve yerine 1221 yılında I. Alaeddin Keykubad tarafından Alaeddin Darüşşifası'nın inşa edildiği belirtilmektedir.¹⁰ Buna delil olarak Ertaş Kapı yakınlarında bulunan bir kitabenin üzerinde Sultan I. Alaeddin Keykubad'ın adının geçmesi gösterilmektedir.¹¹ Ancak söz konusu kitabede herhangi bir darüşşifadan, onarımından veya inşasından bahsedilmemektedir¹².

Kâmil Şahin ise yayınladığı vakfiyede geçen bilgilere göre bir deprem sonucu yıkılan Maristan-ı Atik'i Kadı İzzeddin'in H. 652 / M. 1254 yılında yeniden inşa ettiğini ifade etmektedir.¹³ Ancak yeni inşa edilen yapının Alaeddin Darüşşifası olarak adlandırıldığını ileri sürmektedir. Bunun yanında Şahin'in makalesinde aynı yapıyı Konya Kadı İzzeddin Maristan-ı Atik Hastanesi olarak adlandırması bir çelişki doğurmaktadır. Diğer taraftan aynı yazar, Maristan-ı Atik'in 506 / 1113 tarihinde Konya Kadısı İzzeddin tarafından ilk olarak inşa edildiğini düşünmektedir; bu noktada 13. yüzyılın ortalarında yaşamış bir devlet adamı olan Kadı İzzeddin'in 12. yüzyılın ilk çeyreğinde bir yapı inşa ettirmesi veya vakıf kurması düşünülemez. Burada özetlemeye çalıştığımız bazı çelişkilere rağmen Kâmil Şahin'in 2007 yılında yayınladığı çalışması Maristan-ı Atik'in ilk inşa yılını vermesi nedeniyle önemlidir.

² Nafiz, 1340 (1924), 222-223; Ataseven, 1985, 159; Ünver, 1938, 21.

³ Konyalı, 1964, 224.

⁴ Önal, 1937, 447-448; Konyalı, 1964, 418; Bayram, 1997, 47-53; Şahin, 2007, 103-116; Şahin 2008, 211-217.

⁵ Şahin, 2007, 105.

⁶ Şahin, 2008, 211.

⁷ Altıntaş, 2018, 120-121.

⁸ Küçükdağ, 2008, 7.

⁹ Küçükdağ, 2008, 4.

¹⁰ Küçükdağ, 2008, 4.

¹¹ Küçükdağ, 2008, 7-8.

¹² Küçükdağ, 2008, 7.

¹³ Şahin, 2007, 114-115.

Yapının ikinci banisi ise 1254 yılında yeniden inşasını yaptıran Kadı İzzeddin'dir. Vakfiyede Kadı İzzeddin'in künyesi "Ebü'l Mehamid Muhammed b. Ahmed eş-Şehir Kadı İzzeddin, Atabek" şeklindedir ve kendisinin Atabeklik, Vezirlik görevlerini üstlenen Rey'li Mahmud oğlu Muhammed olduğu ancak Kadı İzzeddin namıyla tanındığı belirtilmektedir.¹⁴

Vakfiyede önce Abbasi halifesi Emir'ul-müminin Mustasımbillah'ın adı anıldıktan sonra Sultan I. Alaeddin Keykubad oğlu Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev oğlu Sultan II. İzzeddin Keykavus'un adı geçmektedir. Konya'ya bağlı bazı köy ve yerlerin "dünya işlerini düzenleyen, memleketlerin dirliğini koruyan, ümmetleri helak olmaksızın kurtaran, âlimlerin kıblesi, faziletliğin öncüsü, Hakın yardımcısı, halkın destekçisi, insanların seçkini" olarak nitelenen Kadı İzzeddin tarafından "el-Maristan-ı Atik" darüşşifasına vakfedildiği belirtilmektedir.¹⁵

Vakfiyede ayrıca, Kestil köyünde bulunan ve vakfedilen arazilerin sınırları belirtildikten sonra Konya merkezde Muhammed er-Razi vakfına ait arazilere bitişik konumdaki bostanlar ve diğer vakfedilen araziler hakkında bilgiler verilmektedir. Vakfiyenin devamında vakıf gelirinin dört paya ayrıldığı belirtilmektedir: İki pay, Kadı İzzeddin Camii'nin bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması için, bir pay diğer giderlere ve diğer bir/dördüncü pay ise müteveli, nazır ve hafızlara verilmek üzere taksim edilmiştir.¹⁶

Vakfiyeye tarih olarak 1 Şaban 506 yazılmıştır; ancak Kâmil Şahin T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivindeki vakfiyenin tarihinin 1 Şaban 652 yılı olduğunu dipnot ile belirtmiştir. Vakifenin son bölümünde vakfiye şahitleri olarak

Muhammed oğlu Esad, Muhammed oğlu Abdurrahim ve Ahmed oğlu Mahmud adlı kişiler gösterilmiştir. Ayrıca vakfiyenin arkasındaki muhasebe kaydının 23 Zilhicce 1253 tarihinde Konya Kadısı Es-Seyyid Muhammed Necib tarafından yapıldığı belirtilmiştir.¹⁷

Kadı İzzeddin'in Konya'daki vakıfları bir cami, medrese ve Maristan-ı Atik'tir.¹⁸ Hakkı Önal 1937 yılında Konya Halkevi Mecmuası'nda yazdığı bir makalede Kadı İzzeddin Camii ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. Ancak söz konusu yapının önemi ise Maristan-ı Atik vakfiyesinin özet olarak yapılan tercümesini içermesi nedeniyledir.¹⁹

ALAEDDİN DARÜŞŞİFASI (DARÜŞŞİFA-I ALAÎ)

Alaeddin Darüşşifası da Konya'da ne yazık ki günümüze ulaşamayan ancak en çok merak edilen yapıların başında gelmektedir. Şimdiye kadar inşa kitabesinin yanı sıra mimari yapısına ait duvar kalıntılarında rastlanmamıştır. Ancak Osmanlı dönemine ait Konya Şeriyye Sicillerinde Alaeddin Camii ile birlikte bir darüşşifanın adının geçmesi nedeniyle varlığından haberdar olunmaktadır. Bu nedenle Sultan I. Alaeddin Keykubad tarafından inşa edildiği ifade edilmektedir.²⁰ Ancak yapının vakfiye kayıtlarına henüz ulaşılmamıştır. Bununla birlikte Selçuklu dönemine ait resmi evraklar arasında bazı hekim veya tabip görevlendirmelerine dair belgelerde de "Darüşşifa-ı Alaî" adıyla bir tıp kurumundan bahsedilmektedir.²¹ Bu tür belgelerdeki ifadeler de Alaeddin Darüşşifasının varlığına delil olarak gösterilmektedir.

¹⁷ Şahin, 2007, 115.

¹⁸ Şahin, 2007, 106-107.

¹⁹ Önal, 1937, 447-448.

²⁰ Atçeken, 1998, 318.

²¹ Turan, 1958, 51.

¹⁴ Şahin, 2007, 105.

¹⁵ Şahin, 2007, 114.

¹⁶ Şahin, 2007, 114.

Fotoğraf 1: Şifahane (Sakahane) Mescidi (Kutlu, 2017, 369)

Fotoğraf 2: Konya Darüşşifasına ait olabileceği belirtilen ejderha figürlü taş blok. (Kutlu, 2017, 369)

Diğer taraftan Alaeddin Darüşşifası'nın konumu çeşitli araştırmacılar tarafından Konya İnce Minareli Medrese'nin kuzeyindeki Sakahane Mescidi'nin civarı olarak belirtilmektedir.²² İbrahim Hakkı Konyalı ise bu görüşe katılmamakta ve Konya Kalesi'nin Ertaş Kapısı dışında ve Musalla yakınlarında Parsana denilen mevkiyi darüşşifanın yeri olarak kaydetmektedir.²³ Yusuf Küçükdağ ise darüşşifanın Gömeç Hatun Türbesi, Süd Tekkesi ve Hızır İlyas Zaviyesi ile birlikte Alaeddin Köşkü'nün kuzeybatısında bulunduğunu düşünmektedir. Küçükdağ'a göre Sakahane Mescidi aslında Darüşşifa'ya ait olan bir yapı ünitesidir.²⁴ Bu noktada Alaeddin Darüşşifası'nın mescid, tumarhane ve darüşşifadan oluşan bir külliye şeklinde inşa edildiği ve yapı topluluğunun kubbe örtüsüne sahip olduğu düşünülmektedir.²⁵ Bu külliye den yalnız mescid bölümü günümüze ulaşabildiği ve yapıya halk arasında yanlışlıkla Şifahane yerine Sakahane Mescidi denildiği belirtilmektedir.²⁶

Taş ve tuğla malzeme kullanılarak inşa olunan mescid kare planlı ve tek kubbeli küçük bir yapıdır (Foto. 1). Bununla birlikte, Konya İnce Minareli Medrese Taş Eserleri Müzesi'nde bulunan ve üzerinde ejderha figürü ile güneş kursu bulunan taş blokun darüşşifa ile ilişkili olabileceği varsayılmaktadır (Foto. 2).

Alaeddin Darüşşifası şeklindeki ifadeye Osmanlı dönemi kayıtlarında rastlanmasına rağmen yapının inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Öncelikle Sultan I. Alaeddin Keykubad'a ait bir darüşşifa vakfiyesi henüz tespit edilememiştir. Ancak Alaeddin Camii vakıfları kapsamında darüşşi-

fanın da bulunduğu düşünülmesi Alaeddin Camii'ndeki onarım ve İç Kale surlarını ve kapıların inşasına yakın bir döneme işaret etmektedir.²⁷

Bununla birlikte, Osmanlı dönemine ait bazı kayıtlarda Alaeddin Darüşşifası hakkında çok sınırlı da olsa bazı bilgiler bulunmaktadır. Örneğin, Sultan II. Mehmed (Fatih) dönemine ait ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunduğu belirtilen Konya 2565 numaralı İl Yazıcı defterinde Konya Darüşşifası'na vakf edilen yerler listelenmektedir:

*“Vakf-ı Darüşşifa der-nefs-i Konya, Bağ-ı Ören ve Bağ-ı Bözörk Bimarhane, Bağ-ı Lale der havâlî Karaöyük ve bir pare yer. Ve Bağ-ı Küçük Sahracı Mükbil Bağ-ı katında ve bir pare yer dahî, zeminhâ-i Baklayî ve Araplar katında kıt'atân ve der Handek. Kal'a ve mezkûr vakıftan altı pare köy ki hâsıl. Akçedir. Mücmelde kayd olundu.”*²⁸

Ayrıca Sultan II. Bayezid dönemine ait 906/1500 yılına ait tapu tahrir defterindeki Konya Darüşşifası'na ait vakıfları şunlardır:

*“Vakf-ı Darüşşifa der-Nefs-i Konya, der tassarruf-ı Lütî Çelebi b. Seyyid Çelebi, zemîn-i Bağ-ı Küçük, der kurb-i Bağ-ı Mukbil ma'a zemîn-i diğer,zemîn der civâr-ı Bağçe-i Sultan Cem. Zemin der Handek Kal'a. Zemîn der kurb-i Garipler, Zemîn der kurb-i Hacı Bakkal, Bağ-ı Bözörk, Tımarhane, Bağ-ı Lala der civâr-ı Karaöyük, Zemîn dekâkîn der sûk-ı hufaduz mesciler”*²⁹

Bununla birlikte, Sultan I. Selim dönemi 924/1518 yılına ait 63 numaralı Tapu tahrir kayıtlarında ise Konya'nın Sahra nahiyesine bağlı Gödene, Resûl ve Karadiğin köylerinin Konya Darüşşifası'nın vakıf arazileri arasında olduğu belirtilmiştir.³⁰

²² Nafiz, 1340, 222-223; Ünver, 1940, 65-69. Küçükdağ, 1989, 357. Küçükdağ, 2008,

²³ Konyalı, 1964, 285.

²⁴ Küçükdağ, 2008, 17-18.

²⁵ Konyalı, 1964, 285.

²⁶ Konyalı, 1964, 270.

²⁷ Küçükdağ, 2008, 7-8.

²⁸ Konyalı, 1964, 226.

²⁹ Konyalı, 1964, 225.

³⁰ Konyalı, 1964, 225; Atçeken, 1998, 321.

SONUÇ

Sonuç olarak Selçuklu ve Beylikler Dönemi'ne ait Konya'da inşa edilmiş olan iki tıp kurumu olduğu anlaşılmaktadır. Bu kurumlar 1113 tarihinde inşa edilen Maristan-ı Atik ve kesin inşa tarihi bilinmeyen Sultan I. Alaeddin Keykubad'a atfedilen Alaeddin Darüşşifasıdır. Eldeki kaynaklara göre Maristan-ı Atik'in ilk banisinin kim olduğu bilinmemekte iken 1254 yılında Kadı İzzeddin tarafından yeniden inşa edildiği vakfiye kayıtlarına göre ortaya konulmaktadır. Ayrıca, Maristan-ı Atik ile Alaeddin Darüşşifası'nın aynı yapı olduğu yani Konya'da Selçuklu dönemine ait tek bir tıp kurumu bulunduğu şeklindeki değerlendirme de Vakfiye bilgilerine göre geçerliliğini yitirmektedir. Öncelikle Sultan I. Alaeddin Keykubad'ın Alaeddin Camii ve Külliyesi'ne dair vakıflarından ve bazı hekim atamalarına dair resmi evraklarda geçen "Darüşşifa-i Alaî" ifadesinden Alaeddin Darüşşifasının varlığı kesinlik kazanmaktadır. Diğer yandan 1113 yılında kurulan Maristan-ı Atik'in bir deprem sonucu yıkılması nedeniyle 1254 yılında Kadı İzzeddin tarafından yeniden inşasından bahsedilirken Sultan I. Alaeddin Keykubad gibi devrinin en parlak dönemini yaşatan güçlü bir sultanın Maristan-ı Atik ile ilgili bir vakfından veya inşa faaliyetinden bahsedilmemiş olması beklenemez. Sultan'ın aziz hatırasının henüz unutulmadığı yani 1237 tarihindeki ölümünden 17 yıl sonrasına ait bir vakfiyede Maristan-ı Atik'e dair bir tasarrufunun yok sayılması düşünülemez. Ayrıca Sultan I. Alaeddin Keykubad gibi güçlü bir lider tarafından kurulan bir vakfın kendisinin vefatından 17 yıl sonra âtl kalması ve Selçuklu Sultanları ile hanedan üyelerinin yerine Kadı İzzeddin'in yeni yerler vakfmesiyle Sultan I. Alaeddin Keykubad'a ait vakfın yeniden işlev görmeye başladığı beklenemez. Ancak henüz banisinin kim olduğunu bilemediğimiz ve 1113 yılında kurulmuş bir vakfın işlevini yü-

rütememesi sonucunda Kadı İzzeddin tarafından yeni gelirler vakfedilerek desteklenmesine ihtiyaç duyulmuş olması daha olası görünmektedir.

KAYNAKLAR

Altıntaş, A. 2018, "Selçuklu ve Osmanlılar Döneminde Konya Darüşşifası" 119-133. *Fuat Yöndemli'ye Armağan*. (ed. H. Karpuz, M. Kocaman ve A. Bulaşkan). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Ataseven, A. 1985. "Tarihimizde Vakfedilmiş Sağlık Müesseseleri "Darü's-şifalar" Vakıf Haftası Dergisi 2: 157-162.

Atçeken, Z. 1998, *Konya'daki Selçuklu Yapılarının Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Bayram, M. 1997, Selçuklu Veziri Kadı İzzeddin Tarafından Düzenlenen Bir Vakıf-name. *Ata Dergisi* (Prof. Dr. Nejat Göyünç Özel Sayısı) 7: 47-53. Konya: Selçuk Üniversitesi.

Konyalı, İ.H. 1964, *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*. Konya: Yeni Kitap Basımevi.

Kutlu, M. 2017, *XII.-XIV. Yüzyıllarda Anadolu Tıp Kurumları*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Küçükdağ, Y. 1989, "Konya'da Alâeddin Darüşşifası, Tıp Medresesi ve Mescidinin Yeri, Yapısı" *Osmanlı Araştırmaları Dergisi IX*: 347-359.

Küçükdağ, Y. 2008 *Konya Alaeddin Darüşşifası*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Önal, H. 1937, "Konya'da Kadı İzzeddin Camii Vakfiyesi", *Konya Halkevi Mecmuası*, Sayı: 7 (Mart 1937), s. 447-448.

Nafiz, Feridun. 1340 (1924), "Selçukîler Devrinde Konya Darüşşifası" *Milli Mecmua* 15: 222-223.

Şahin, K. 2007, “Konya Kadı İzzeddin Maristan-ı Atik (Hastanesi) ve Alâddin Keykubat Darüşşifası.” *Vakıflar Dergisi* 30: 103-116.

Şahin, K. 2008, “Konya Maristan-ı Atik” *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi (Konya Özel Sayısı)* 5: 211-217.

Turan, O. 1958, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ünver, A.S. 1938, “Büyük Selçuklu İmparatorluğu Zamanında Vakıf Hastanelerinin Bir Kısmina Dair” *Vakıflar Dergisi* 1: 17-23.

Ünver, A.S. 1940, *Selçuk Tababeti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

